

COVID-19 i la redefinició dels límits entre la vida i la mort

En el seu llibre *Vigilar y castigar. Nacimiento de la prisión*, Michel Foucault relata el suplici de Robert-François Damiens, condemnat el 1757 a ser públicament torturat i esquarterat per l'intent d'assassinat del rei Lluís XV. Aquest episodi exemplifica el paper que el cos i la vida de la població tenen en les formes de gestió política. Es tracta, en aquest cas, del *poder sobirà*, un poder que "dona mort" als qui desafien el rei i "deixa viure" als qui no ho fan. Al llarg del segle XVIII es desenvolupa una altra tecnologia de govern que, en lloc de recórrer a càstigs exemplars, disciplina els cossos, un poder que els "dona vida" per convertir-los en cossos útils i els "deixa morir" quan no ho són. Les institucions educati-

ves, militars, sanitàries i carceràries exemplifiquen el poder disciplinar, institucions que interioritzen el poder i permeten que s'exerceixi des de l'interior de l'individu. La constitució dels estats-nació suposa la concentració i la coordinació de múltiples pràctiques de disciplina corporal que regulen la salut i el risc poblacional, permetent que la vida passi a ser un objecte de l'estratègia política: que podem pensar en formes de biopoder. Les actuals formes de biopoder tenen dues cares: la cura d'unes vides i l'abandonament d'unes altres. Achille Mbembe identifica que, a les societats actuals, certs grups poblacionals són exposats a la mort, una estratègia de poder que ell denomina *necropolítica*. Podríem considerar que

Direcció publicació:

Beatriz San Román, Irene Salvo
 i Silvina Monteros

Continguts d'aquest número:

Grup de Recerca "Fractalidades
 en Investigación Crítica" (FIC)

Imatges:

Álvaro Sobrino

Coordinació:

Victòria Badia

Traducció:

Victòria Badia

Notícies i Agenda:

Chandra K. Clemente
 i Eva Vázquez

Difusió:

Maria Galizia

Maquetació:

Beybe

Subscripció i contacte:

gr.afin@uab.cat

AFIN
 Grup de Recerca

UAB

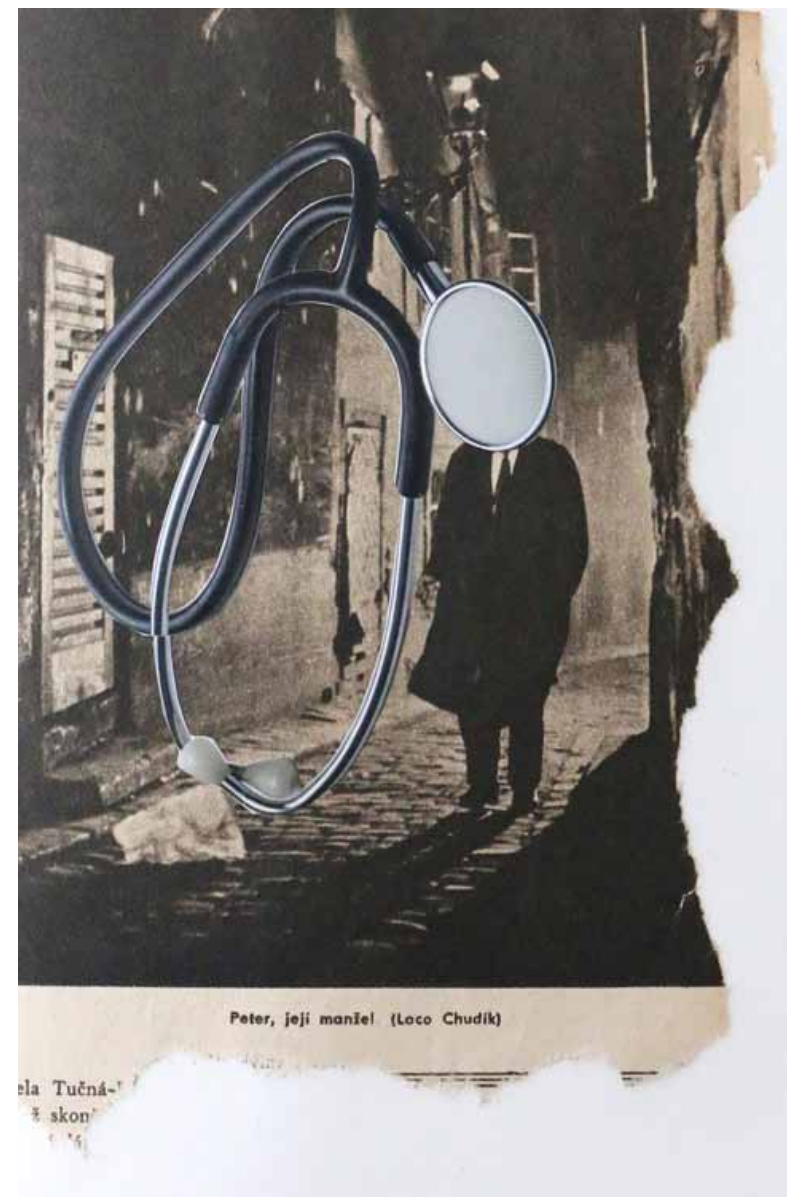
Universitat Autònoma de Barcelona

s'estableix la premissa, no necessàriament explícita, "perquè jo pugui viure, tu hauries de morir". En altres paraules, la gestió poblacional es basa en cuidar certes vides, descuidar-ne (deixar-ne morir) d'altres o, fins i tot, rebutjar aquelles que percebem com a amenaçadores per al "bé comú". La situació creada per la Covid-19 ens apressa a analitzar com opera el poder en aquesta relació entre la vida i la mort.

Segons les dades de l'OMS, amb data de 25 de maig de 2020, l'Estat espanyol és el segon país més afectat a nivell mundial en termes de casos confirmats de coronavirus i morts en funció de la població. La irrupció de la pandèmia i la declaració de l'estat d'alarma per part del govern espanyol, a més de produir importants modificacions en la nostra quotidianitat, ha legitimat la suspensió d'una sèrie de drets associats a la ciutadania, noció que ja és en si mateixa molt problemàtica, donat que exclou una part de la població. Aquest és el cas, per exemple, de les persones considerades discapacitades, les quals segueixen sent ideades com la imatge inversa de la ciutadania en el context neoliberal, si bé durant els últims anys hem

vist proliferar diversos textos legals que, segons diuen, pretenen revertir aquesta situació. És, també, el cas de les persones *estrangeritzades* per les lleis migratòries, les quals són excloses, per definició, dels drets associats a la ciutadania, solament per ser incloses en diferents graus, ordenats per jerarquies, en funció d'un sistema que les torna productives per a la generació de valor i capital en les democràcies liberals actuals. És per això que, en aquest context d'excepcionalitat a causa de la COVID-19, resulta rellevant preguntar-se què ha passat amb aquests col·lectius, l'estatus de ciutadania dels quals ja estava en escac abans de la declaració de l'estat d'alarma.

Aquestes circumstàncies d'excepcionalitat jurídica fan que, per a moltes de nosaltres, es faci més present que mai l'obra de Giorgio Agamben, sobretot la seva comprensió de l'estat d'excepció com a punt de partida per analitzar el funcionament del poder en l'actualitat. Per Agamben, el que caracteritza a qui exerceix el poder avui en dia no és la seva capacitat per crear la legalitat o la norma, sinó la capacitat d'establir un "estat d'excepció" on la norma se suspèn, paradoxalment,

per assegurar la pervivència de l'ordre establert. Això es concreta en el fet que, en circumstàncies excepcionals, hi hagi cossos que són despullats dels seus drets polítics i socials per convertir-se en vides a les quals es pot deixar morir, vides que no mereixen ser plorades, com diria Judith Butler.

Basant-se en aquesta idea d'Agamben, Achille Mbembe desenvolupa el terme *necropolítica* per analitzar el règim de poder que possibilita que tant els governs com els ciutadans prenguin decisions sobre qui ha de morir i qui ha de viure i com s'ha de fer. Aquests plantejaments ens ofereixen una teoria dels *morts vivents*, és a dir, una manera d'analitzar com el poder exercit sobre la vida manté els cossos en diferents punts de la bretxa entre la vida i la mort. Efectivament, el virus no les afecta totes per igual: hi ha vides que valen més que altres, però tota vida és susceptible de ser marcada com a vida sense valor, una vida que ha de ser sacrificada si es donen les circumstàncies adequades. La pregunta radica en quins sistemes de diferenciació social i quins mecanismes específics possibiliten que determinats cossos siguin marcats com a "rebutjables" si així ho requereix el "bé comú".

Podríem pensar que la necropolítica sempre opera a través de la funció de "donar mort" i "retirar drets". Tanmateix, Mbembe ens recorda que aquesta mort no sempre és "biològica", sinó també "social": no necessàriament agafa la forma d'un "assassinat" o d'un "abandonament"

de determinats cossos a les portes de la mort, sinó també de la seva "exposició" a la mort (per exemple, una exposició al risc de contagi) d'aquells cossos marcats com a "sense valor". En aquest sentit, alguns cossos necropolíticament "rebutjables" són també cossos "disponibles" per ser "usats", cossos a "disposició" del "bé comú". És interessant rescatar aquí la menció que fa Ranjana Khanna del significat del vocable anglès *disposability*, el qual significa tant "rebutjabilitat" com "disponibilitat". I, en aquest sentit, en algunes ocasions, per poder disposar de determinats cossos, cal dotar-los de "drets", amb la finalitat de donar resposta a la pandèmia, encara que això suposi també "exposar-los al contagi". Aquest moviment, que suposa una segona forma "velada" de necropolítica, és el que hem anomenat *vitopolítica*. Així, ens preguntem: Quina mena de vides produeix l'estat d'alarma?, què canvia i què roman durant aquesta etapa respecte a l'ordre anterior?, quines exclusions genera? i, finalment, quines són les maneres de produir mort, directes o diferides? En aquest article, explorem com, en temps de pandèmia, es redefeixen les fronteres que classifiquen els

cossos entre aquells amb valor polític i social i aquells que podem deixar morir; una redefinició que veurem molt clarament a partir d'alguns exemples que explorarem a continuació. En els dos següents apartats, veurem com l'ús de conceptes com "qualitat de vida" i "bé comú" activen mecanismes necropolítics i vitopolítics.

COVID-19 i necropolítica: rebutjant les vides sense valor

Com a part de la necessitat d'establir uns criteris ètics per a la presa de decisions en situacions de recursos escassos en el context del brot d'una malaltia, l'OMS va desenvolupar, el 2016, una guia on s'especifiquen algunes recomanacions generals que poden orientar els equips mèdics en assignar recursos com, per exemple, els llits d'UCI en situacions d'escassetat. A l'esmentat document es menciona que l'atenció ha de guiar-se pels principis ètics d'*equitat* i *utilitat*. Aquí s'inclou "la quantitat total d'anys salvats, o bé el nombre total d'anys salvats *ajustats per qualitat*", entesa aquesta última, com veurem més endavant, com a "qualitat de vida". Les recomanacions de l'OMS s'escolten als diversos països que en formen part, els

quals, al seu torn, elaboren guies i informes que s'adaptin als contextos locals. Aquest és el cas de l'Estat espanyol, en el qual, el març d'aquest any, l'Observatori de Bioètica i Dret de la Universitat de Barcelona publicava *Recomendaciones para la toma de decisiones éticas sobre el acceso de pacientes a unidades de cuidados especiales en situaciones de pandemia*, que citen la guia de l'OMS com a informe de referència. Aquest document justifica que l'edat elevada és un criteri vàlid per "racionar el ingreso en la UCI" durant la crisi, apuntant que en aquestes persones existeix una "menor ganancia de años de vida ajustados por calidad" derivada d'una "menor supervivencia libre de discapacidad".

Si bé, como podem veure, el concepte "qualitat de vida" cobra una gran importància per a les professionals de la medicina a l'hora de prendre decisions, aquest concepte no té una única definició entre la comunitat científica, i no està explícitament definit tampoc en el document abans esmentat. Tanmateix, en aquest s'assenyala que "es necesario apoyarse tanto como sea posible en criterios objetivos utilizando escalas de situación fun-

cional, pronóstico y gravedad". Des dels Estudis de la Discapacitat i el Moviment de Vida Independent, diverses autores han assenyalat que, en contextos sanitaris, s'equipara la qualitat de vida amb la idea de normalitat i independència física per dur a terme les activitats de la vida quotidiana. Aquesta equivalència té

com a nefasta conseqüència la consideració que la vida de totes aquelles persones que no s'acosten en aquest ideal d'independència física sigui classificada com a "mancada" de qualitat. El resultat,

un cop ho traslladem a l'àmbit de les decisions mèdiques, és que la vida de les persones discapacitades té menys "valor", i la pèrdua d'aquestes és acceptada com a vàlida a l'encalç d'un ús "eficient" dels recursos mèdics. Així, en un context excepcional, els cossos discapacitats –que en els darrers anys havien aconseguit l'estatus *formal* de ciutadania a través de, per exemple, la Convenció dels Drets de les Persones amb Discapacitat (ratificada per Espanya el 2008)– revelen el seu estatus efectiu de cossos rebutjables, sense valor. També les persones grans –formalment, ciutadans i ciutadanes de ple dret en altres circumstàncies– esdevenen "rebutjables" quan els recursos escassegen: no solament quan aquests cossos són descartats per entrar a l'UCI, sinó també en la pròpia situació d'escassetat de recursos personals i materials que han patit els allotjaments residencials en els quals algunes d'elles viuen. Estem, per tant, davant d'una lògica necropolítica, ja que "per salvar uns cossos" es fa pensable abandonar-ne uns altres, segons la seva utilitat. Si bé el Ministerio de Sanidad va publicar el 2 d'abril unes recomanacions que prohibeixen la discriminació per raons

d'edat o discapacitat, el col·lectiu activista Dones no estàndards ha denunciat que algunes persones amb discapacitat infectades per Covid-19 no han rebut cap mena de tractament mèdic, per la qual cosa han mort en l'abandonament. Sens dubte, el *capacitisme* i l'*edatisme*, en tant que sistemes de diferenciació social que promouen la idea que els cossos que escapen de l'ideal "adult, físicament fort, autosuficient i racional" tenen menys valor, han tingut un paper clau en fer caure la balança cap a la mort en temps de pandèmia.

Tanmateix, no sols el valor de les vides "discapaces" i "velles" es posen en escac. El racisme, el sexisme i el classisme operen exposant també determinats cossos a la mort en major mesura que altres. En són un exemple les treballadores de la llar, la majoria migrants, que es veuen obligades al confinament dins les cases on duen a terme la seva feina per tal de no veure's exposades a l'acomiadament, en moltes ocasions, sense cap garantia. En [aquest fil de Twitter](#) podem veure l'angoixant periple seguit per una treballadora de la llar interna en ser acomiadada sense previ avís. La treballadora, abandonada a la seva sort, passa a dependre de la soli-

daritat veïnal, així com de l'empatia dels diferents agents amb els quals es troba.

COVID-19 i vitopolítica: disposant de les vides "sense valor"

Tal com dèiem al començament, la necropolítica no sempre agafa la forma de "despulla" (de drets, d'atenció sanitària o de sostre). En algunes ocasions, formar part d'un col·lectiu rebutjable implica, d'altra banda, estar "disponible per al seu ús" quan és convenient per a l'Estat. En aquest sentit, la declaració de l'estat d'excepció possibilita una operació utilitarista per la qual l'Estat permet accedir a un estatus de quasi-ciutadania als cossos prèviament marcats com a rebutjables, sempre justificant-se en un context d'escassetat de recursos. En aquestes ocasions, la necropolítica es disfressa d'allò que hem vingut a anomenar *vitopolítica*. A continuació, enumerem dos exemples d'aquest procés que s'han donat recentment.

En primer lloc, l'executiu espanyol va valorar la possibilitat de permetre que migrants amb professions sanitàries però sense les convalidacions pertinents accedissin al sistema de salut com a mà d'obra per frenar la pandèmia. Tanmateix, amb

data 13 de maig de 2020, como afirma [aquest reportatge d' El Salto](#), "esos planes no se han materializado ni se llegaron a comunicar con transparencia a la opinión pública. La única medida excepcional impulsada en estado de alarma por el Gobierno español ha sido acelerar los permisos de trabajo de más de 300 personas migrantes sanitarias en situación regular 'que ya tenían solicitud de residencia y trabajo' y la homologación de más de 600 títulos a personal sanitario extranjero regular". Queden fora, en canvi, altres persones migrants que no complien cap d'aquests dos requisits per optar a regularitzar la seva situació administrativa.

Un segon exemple de la lògica vitopolítica el trobem en el decret firmat per l'executiu a principis del mes d'abril, pel qual durant el temps que duri l'emergència de la pandèmia es poden estendre, en certs casos, els permisos de feina a persones migrants i activar persones en situació d'atur per incentivar-ne la contractació en ocupacions relacionades amb la producció de productes de primera necessitat, com és el cas del sector agrari. Tanmateix, amb data 25 de maig, diverses veus apunten a la preocupació per la tempora-

litat d'aquesta regularització, així com per les condicions indignants i insalubres en què les persones que treballen en aquest sector s'han vist obligades a viure durant aquests mesos.

La societat pandèmica revela la capacitat de “recuperar” certes persones a les quals se’ls negava la possibilitat d’esdevenir ciutadà, però a qui, en plena crisi sanitària, els hi és temporalment permès a través d’una sèrie de drets socials. Ara bé, cal recordar que aquests treballs –especialment aquells que es desenvolupen en l’àmbit sanitari i de la cura– són ocu-

pacions amb un alt risc de contagi en un context de pandèmia, donat que s’exposen a un elevat nombre de contactes amb altres persones. Aquesta situació revela novament que, en circumstàncies excepcionals i justificant-se en nom d’un “bé comú”, es tracta aquestes persones com a cossos rebutjables i, si és necessari, com a disponibles. Aquest aparent salt cap a la ciutadania a través del treball resulta, per tant, enganyós, donat que és temporal, solament mentre sigui necessària la seva productivitat per donar resposta a l’emergència sanitària. D’aquesta manera, es mantenen els privilegis associats a l’estat de benestar i acotats pel règim de la ciutadania. Lamentablement, una vegada acabada la pandèmia, aquests mateixos cossos que han estat temporalment dotats de drets en un procés utilitarista, tornaran a anar de dret a l’oblit i “la mort”.

Conclusions

Els fenòmens necro i vitopolític, tot i que poden semblar oposats, tots dos fan referència a processos pels quals persones, l’estatus de ciutadania dels quals està ja de per si compromès, esdevenen rebutjables (*disposable*) durant la pandèmia,

entenent que aquesta idea implica que poden ser tant “prescindibles” com “disponibles” per salvaguardar l’estabilitat de l’ordre establert. Veiem així que l’apel·lació al “bé comú” per part de l’Estat, per tal de posar en marxa aquests processos, funciona com a argument per reforçar les exclusions ja associades a l’ordre jurídic de la ciutadania, tal i com és entesa en les democràcies liberals actuals. La imatge del “bé comú” a protegir, la ciutadania a protegir, és la d’aquells cossos que es desvelen capaços, joves i “autòctons”. Aquest moment d’excepcionalitat jurídica degut a la pandèmia ens presenta, doncs, amb més claredat, una veritat incòmoda que sostindrà també “la nova normalitat” que s’anuncia. És a dir, que els beneficis dels drets que associem a la ciutadania depenen de l’existència de vides considerades “rebutjables”, vides “no plorables”.

Un cop arribats en aquest punt, podríem pensar que, si no formem part de cap dels col·lectius disponibles/rebutjables dels quals hem parlat, estarem estalvis. Tanmateix, el cert és que totes i cadascuna de nosaltres estem subjectes a l’esmentat règim necropolític. Si bé els sistemes de diferenciació social com el capaci-

tisme, el sexisme, el racisme, l'edatisme o el classisme distribueixen diferencialment el risc d'esdevenir rebutjable, el quid de la qüestió és que tot el món pot arribar a ser-ho donades les circumstàncies: sigui perquè envellaix, perquè migra, perquè esdevé discapacitat o perquè les lògiques neoliberals així ho estimen. En aquest sentit, el que urgeix no és (solament) abordar la situació d'"emergència" en què es troben els col·lectius dels quals hem parlat. El que urgeix és qüestionar des de l'arrel les pròpies lògiques necro i vitopolítiques que possibiliten l'existència de cossos rebutjables. Diuen que els temps excepcionals són els més apropiats per desmantellar les estructures que en temps de normalitat ens empresonen: no ens deixem perdre aquesta oportunitat.

SOBRE LES AUTORES DEL TEXT

Fractalidades en Investigación Crítica (FIC)

El Grup d'Investigació Fractalidades en Investigación Crítica (FIC) forma part del Departament de Psicologia Social de la Universitat Autònoma de Barcelona, però reuneix persones que treballen des de diversos llocs del món i des de diferents disciplines. El FIC és un espai de discussió i producció de coneixement crític sobre els fenòmens psicosocials de les societats contemporànies. Les persones que conformen el FIC estan especialment interessades en les implicacions de poder/saber del coneixement disciplinar en relació amb diversos eixos de diferenciació social (el gènere, la sexualitat, la raça, la capacitat, l'edat, la classe) i desenvolupen tècniques de recerca que permetin comprendre la realitat social respectant el seu caràcter fractal. És a dir, que els fenòmens estudiats sempre són més que un (el coneixement del fenomen sempre és situat i depèn de la posició parcial des de la qual es produeix) i menys que molts (no constitueixen un desordre completament arbitrari del qual es pot fer qualsevol afirmació). En aquest sentit, una de les principals aportacions del grup és la tècnica de les Produccions Narratives, que té el seu correlat teòric en la teoria dels coneixements situats de Donna Haraway. Mitjançant aquesta tècnica, s'han desenvolupat investigacions sobre l'amor romàntic des del feminisme, la institucionalització del moviment LGTBI, l'homonacionalisme, la LGTBIfòbia als centres educatius, la crisi dels refugiats i les pràctiques de solidaritat, i els processos de subjectivació que experimenten les persones dis/capacidades, entre altres. Les persones que conformen el FIC es reuneixen principalment de manera virtual amb una periodicitat setmanal per posar en comú i enriquir les investigacions que desenvolupen els seus membres, així com per tal de generar textos de divulgació sobre les qüestions que els preocupen com a col·lectiu.

SOBRE L'AUTOR DE LES IMATGES

Álvaro Sobrino

Periodista i dissenyador gràfic, és autor dels llibres *55 Latas*, *Cócteles Ilustrados*, *Israel 55* i *Japón 32*. És editor i director de la revista *Visual* des de fa trenta anys. Ha estat president de l'Asociación de Directores de Arte ADG-FAD. Forma part del consell consultor dels Premios Nacionales de Diseño. És professor de Mr. Marcel School, i del Master de Diseño de la Universidad Pontificia de Salamanca. El 2018 va interpretar el paper de Ferramoto al Festival d'Almagro, a *La Gatomaquia*, dirigida per Laura Ferrer. Els seus treballs recents com a escenògraf i il·luminador han sigut per a Nuria Alkorta (*El álbum familiar*), Yayo Cáceres (*El caso de las petunias pisoteadas*), Ernesto Arias (*La enfermedad de la juventud*) i Jesus G. Salgado (*La Muralla China*), entre altres.

PER LLEGIR...

Le Guin, U. K. (2016 [1973])

Los que se marchan de Omelas

Alcorcón: Biblioteca Anarquista La Revoltosa

Amb una descripció deliberadament vaga i vívida, el narrador descriu un festival que es duu a terme cap a mig estiu a la ciutat utòpica d'Omelas, una lluminosa ciutat plena d'una increïble felicitat. L'estat de serenitat i esplendor de la ciutat requereix que un sol nen desafortunat es mantingui en la immundícia, la foscor i la misèria perpetua. Quan els ciutadans tenen edat suficient per saber la veritat, tots, inicialment escandalitzats i disgustats, en última instància, acaben acceptant que aquesta injustícia es mantingui a canvi d'assegurar la felicitat de la resta de la ciutat. Tanmateix uns quants ciutadans, joves i vells, abandonen silenciosament la ciutat, i ningú no sap a on van: "El lugar al que ellos se dirigen es un lugar incluso menos imaginable para nosotros que la ciudad de la felicidad. No puedo describirlo del todo. Pero ellos parecen saber a dónde se dirigen, los que se alejan de Omelas".

PER VEURE...

Winterbottom, M. (director) (2003)

Código 46

Regne Unit, 90 min

Una visió futurista de Shangai que presenta una societat en la qual els records es poden esborrar i els perills es poden predir. William, enviat a Shangai per investigar un frau a la companyia d'assegurances Sphinx, té un virus que li permet de llegir la ment dels altres. Maria, que treballa a Sphinx creant "papeles", documents indispensables perquè la gent pugui fer qual-sevol cosa, és la persona que està cometent el frau, venent "papeles" falsos a les persones a qui Sphinx no admet com a assegurats. (FILM-AFFINITY).

NOTÍCIES AFIN

Manifest sobre la salut mental

L'Asociación Española de Neuropsiquiatría y Profesionales de Salud Mental (AEN-PSM), que aglutina totes aquelles professions que participen en el tractament comunitari i multidisciplinari sostingut en els serveis de salut mental, ha publicat recentment un [Manifest](#) en el qual s'exposa la seva posició enfront de la crisi de la COVID-19.

En aquest manifest, l'AEN-PSM explica sobre l'afectació dels serveis i hospitals: si bé a l'inici del confinament va caure la demanda, ocasionant el tancament dels serveis de Rehabilitació Psicosocial i la derivació de pacients de sales de Psiquiatria a hospitals psiquiàtrics per tal de deixar lllits lliures als malalts de COVID, la demanda va tornar a créixer al cap d'unes setmanes. L'AEN-PSM adverteix que hi ha indicis que la crisi pot acabar impulsant, pel que fa a la salut mental, una resposta eminentment farmacològica i té el temor que la crisi mantindrà les velles retallades en els serveis públics i n'impulsarà de noves.

L'AEN-PSM advoca pel reconeixement de la importància que ha tingut tot el teixit comunitari, que s'ha fet visible, i pel compromís que han sostingut els professionals amb la funció pública. També proposa buscar aliances amb tots els col·lectius interessats en defensar el servei públic, en primer lloc, l'Atenció Primària i els Serveis Socials.

Les propostes de l'AEN-PSM són clares: 1) reforçar el sistema públic de salut; 2) "descentralitzar" les cures perquè impregnin el teixit social; 3) articular mesures eficaces que pal·liïn l'impacte de la crisi; 4) ser capaços d'acompanyar les demandes sense patologitzar-les, sense generar dependències, i 5) estar atents a la possible fallida de drets fonamentals i treballar per garantir-ne la salvaguarda.

Projecte SexAFIN-Ciudad Juárez

El passat mes de març va finalitzar, d'una manera abrupta a causa de la situació provocada per la COVID-19, la primera fase del projecte "SexAFIN-Ciudad Juárez: educació afectivosexual i reproductiva a través de la investigació acció", finançat per la XXXVI Convocatòria de la Fundació Autònoma Solidària (FAS) i dirigit per Diana Marre.

El projecte ha consistit en transferir a professionals i estudiants d'Educació de la Universidad Autónoma de Ciudad Juárez (UACJ) el projecte SexAFIN-Barcelona, consistent en abordar l'educació afectivosexual i reproductiva als centres educatius, des de les metodologies participatives d'investigació i acció. En total s'ha intervingut en tres centres educatius, i s'han realitzat nou tallers amb nens i nenes, adolescents i joves d'edats compreses entre els quatre i els vint-i-un anys.

Aquest projecte continuarà al llarg del curs 2020/2021 amb el finançament de la XXXVII Convocatòria de la FAS, dirigit per Bruna Alvarez, amb l'objectiu de transferir a altres col·lectius l'experiència de SexAFIN, a través de la Universidad Pedagógica Nacional del Estado de Chihuahua (UPNECH) –per treballar amb docents en actiu que realitzen formació continuada– i l'Instituto Nacional de Antropología e Historia (INAAH) –per treballar junt amb la població raramuri de Ciudad Juárez.

BRIDGES: Nou butlletí i Xarxes Socials

El “Building Inclusive Societies: Diversifying Knowledge and Tackling Discrimination through Civil Society Participation in Universities” (BRIDGES), un projecte d’Erasmus+ que coordina la Dra. Marisela Montenegro, membre dels grups d’investigació AFIN i FIC (Fractalidades en Investigación Crítica), ha publicat el seu segon número a finals de juny. Es tracta d’un butlletí de subscripció gratuïta a través de la [web de BRIDGES](#), on es comparteixen avenços del projecte i notícies relacionades amb els seus socis i amb la temàtica que s’aborda: la discriminació, la inclusió social i la descolonització del coneixement en l’educació superior i en les universitats. Les actualitats del projecte i altres notícies relacionades amb aquest es poden seguir a través de: [Twitter](#), [Instagram](#) i [Facebook](#).

També formen part del projecte: el sindicat Sindillar (Sindicat de Treballadores de la Llar i les Cures), a Barcelona; FACR (Feminist Autonomous Centre for Research) i l’ONG Za’atar, des de Grècia; la University of Brighton i l’organització Office of Displaced Designers, des del Regne Unit; i la Universität Giessen i l’ONG An.Ge.Kommen, des d’Alemanya.

Actualment, s’està desenvolupant un “Tool-Kit” que contindrà diversos recursos, materials i exercicis útils per promoure una educació superior no discriminatòria. Està previst finalitzar-lo cap al mes d’octubre i s’hi podrà accedir a través de la futura “Virtual Lab”, una plataforma online i interactiva que contindrà tots els productes derivats del projecte. Us invitem a subscriure-us al butlletí trimestral de BRIDGES i seguir-lo a les xarxes!

Entrevista sobre diversitat cultural

El passat 21 de maig, Bruna Alvarez va participar en el cicle d’entrevistes “Des de Casa” (Instagram TV) organitzat pel Centre LGTBI de Barcelona (Ajuntament de Barcelona), conversant sobre la perspectiva antropològica de la diversitat cultural i dels sistemes sexe/gènere. La conversa va girar entorn de com l’antropologia havia analitzat els grups ètnics i com aquestes definicions clàssiques podien ser aplicades a les situacions de diversitat dels sistemes sexe/gènere contemporanis. La principal conclusió a la qual es va arribar, i reprenent el que va dir l’antropòleg Gregory Bateson, va ser que, com a societat, no podem concebre allò de què no en tenim referents. Així doncs, al tenir un pensament de gènere binari, ens és pràcticament impossible entendre el significat i les implicacions de l’existència dels altres gèneres –i de les diversitats dins del sistema dels dos gèneres–, malgrat que en altres cultures del món existeixen fins a cinc gèneres i moltes diversitats d’aquests.

Podeu escoltar la conversa [en aquest enllaç](#).

Narratives sobre els orígens en adopcions monoparentals

Maribel Jociles, doctora en Sociologia, i Irene Salvo Agoglia, doctora en Psicologia, van publicar “‘Siempre le he contado su historia’: Prácticas y narrativas familiares sobre ‘los orígenes’ en adopciones monoparentales”, a *Mana*. Un article on les autores analitzen les narratives i pràctiques comunicatives de mares adoptives monoparentals a l’entorn dels “orígens” dels seus fills i filles, a Espanya i a Xile.

Mares i matrones a l’Illa de Flores

El 26 de juny, Alicia Paramita Rebuella Cho, membre del grup d’investigació AFIN, va defensar la seva tesi “Madres y matronas. Prácticas y Políticas Reproductivas en el distrito de Sikka de la Isla Flores, Indonesia”, que ha obtingut la qualificació d’excel·lent. A causa de la situació d’emergència sanitària, la presentació es va dur a terme per videoconferència. “Madres y matronas” recull quatre anys de treball etnogràfic, en el qual s’analitza com les polítiques reproductives globals penetren la comunitat sikka, a Indonèsia, generant canvis en les creences, rituals i pràctiques reproductives locals.